



ประเทศไทย

การประชุมคณะทำงานตามกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ครั้งที่ 39

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ

25 มีนาคม 2564

ร่วมจัดทำรายงานโดย

สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล (FIDH - International Federation for Human Rights)

และ

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.)

สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากล (FIDH) เป็นองค์กรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ไม่ใช่รัฐทำงานร่วมกับสมาชิกกว่า 192 องค์กรใน 117 ประเทศ นับตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2465 สมาพันธ์สิทธิมนุษยชนสากลทำงานเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังที่ระบุไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2516 เป็นองค์กรเพื่อสิทธิมนุษยชนองค์กรแรกของประเทศไทย ดำเนินงานรณรงค์ ส่งเสริม และปกป้องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย สสส. มุ่งเป้าไปที่การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และการยกเลิกโทษประหารชีวิต

การจัดทำรายงานกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนร่วมระหว่าง FIDH-สสส. มุ่งเน้นเป้าหมายไปที่ความคืบหน้าเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตและสภาพในเรือนจำของประเทศไทย นับตั้งแต่การทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559

และทำข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลของไทยให้ดำเนินการคืบหน้าเข้าสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิตและการปรับปรุงพัฒนาสภาพในเรือนจำ

ข้อมูลที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้เก็บรวบรวมมาจากข้อมูลประสพการณ์ตรง เว็บไซต์ของรัฐบาล เอกสารราชการ และรายงานข่าวที่ได้รับการยืนยันตรวจสอบแล้ว

ไม่มีความก้าวหน้าไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิต ท่ามกลางการนำโทษประหารกลับมาใช้ใหม่

1. ระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สอง ประเทศไทยล้มเหลวที่จะดำเนินการก้าวหน้าไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิต
2. ระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย รัฐบาลไทยให้คำมั่นที่จะลดโทษประหารชีวิตและทบทวนการกำหนดโทษประหารชีวิต สำหรับความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ไม่ยอมรับข้อเสนอแนะ 12 ข้อที่เรียกร้องให้ยกเลิกโทษประหารชีวิตหรือให้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ โดยมุ่งให้เกิดความคืบหน้าไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ข้อเสนอนี้รวมถึงการจัดทำความตกลงชั่วคราวเพื่อยุติการประหารชีวิต การให้สัตยาบันรับรองพิธีสารเลือกรับฉบับที่ 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights) และการนำอาชญากรรมทางเศรษฐกิจออกจากความผิดที่มีโทษประหารชีวิต รัฐบาลไทยกล่าวว่า จะพิจารณาข้อเสนอแนะเหล่านี้ "ในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบต่อ ๆ ไป"
3. ระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สอง ประเทศไทยนำโทษประหารกลับมาใช้อีกครั้ง ในวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2561 อีร์ศักดิ์ หลงจิ อายุ 26 ปี ถูกประหารชีวิตด้วยการฉีดยา ณ สถานที่ที่ไม่ระบุ นายอีร์ศักดิ์ถูกตัดสินว่ามีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไตร่ตรองไว้ก่อน จากเหตุการณ์ในจังหวัดตรังเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 อีร์ศักดิ์ยืนยันตลอดว่าเขาไม่ได้ทำอาชญากรรมดังกล่าว
4. หากประเทศไทยไม่มีการประหารชีวิตอีกเลยก่อนจะถึงวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ประเทศไทยจะได้รับสถานะเป็นประเทศที่ยกเลิกการประหารชีวิตโดยพฤตินัย (de facto abolitionist) ก่อนการประหารชีวิตนายอีร์ศักดิ์ ประเทศไทยประหารชีวิตบุคคลครั้งสุดท้ายในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2552 เมื่อนายบัณฑิต เจริญวานิช อายุ 45 ปี และนายจิรวุฒิ พุ่มพฤษ อายุ 52 ปี ถูกประหารด้วยการฉีดยา ที่เรือนจำบางขวาง จังหวัดนนทบุรี
5. เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2559 วันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2561 และวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2563 ประเทศไทยได้งดออกเสียงในวาระการประชุมเกี่ยวกับความตกลงชั่วคราวเพื่อยุติการประหารชีวิตในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA)
6. ในด้านที่ดี ตัวเลขอย่างเป็นทางการต่าง ๆ จากกรมราชทัณฑ์แสดงแนวโน้มจำนวนนักโทษประหารชีวิตที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง ระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 มีนักโทษประหารชีวิต 426 คน (ชาย 368 คน และหญิง 58 คน) เมื่อถึงวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2564 ตัวเลขได้ลดลงอย่างต่อเนื่องเหลือ 257 คน (ชาย 228 คน และหญิง 29 คน) อัตราลดลง 40% นี้ ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากการพระราชทานอภัยโทษ ลดโทษประหารเป็นโทษอย่างอื่น ในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย มีการประกาศลดโทษในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีบรมราชาภิเษกของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณในเดือนพฤษภาคม

- ม พ.ศ. 2562
วันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 และวันคล้ายวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชในเดิ อนธันวาคม พ.ศ. 2563
7. แม้จำนวนนักโทษที่ต้องโทษประหารจะลดลง แต่ศาลต่าง ๆ ทั่วประเทศไทยยังคงใช้โทษประหารชีวิต ระหว่างเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 และเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 มีผู้ได้รับโทษประหารชีวิตอย่างน้อย 340 คน แม้ว่าจะไม่มีตัวเลขเผยแพร่อย่างเป็นทางการ แต่มีข้อมูลบันทึกว่ามี การตัดสินประหารชีวิตอย่างน้อย 216 ครั้งในปี พ.ศ. 2559 อย่างน้อย 75 ครั้งในปี พ.ศ. 2560 อย่างน้อย 33 ครั้งในปี พ.ศ. 2561 และอย่างน้อย 16 ครั้งในปี พ.ศ. 2562 จากข้อมูลที่รวบรวมโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล
8. นับตั้งแต่การทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย ไม่มีความพยายามใด ๆ ที่จะลดจำนวนความผิดที่ต้องโทษประหารชีวิต อันที่จริงแล้ว จำนวนความผิดอาญาที่มีโทษประหารชีวิตกลับเพิ่มขึ้น จาก 55 ประเภทในปี พ.ศ. 2557 เป็น 63 ประเภทในปี พ.ศ. 2561 ความผิดที่มีโทษประหารชีวิตนั้นรวมถึงความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรมทาง เศรษฐกิจด้วย
9. ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังคงเป็นความผิดที่มีการตัดสินลงโทษประหารชีวิตที่สัดส่วน สูงมาก จากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ 58% ของนักโทษชายและ 100% ของนักโทษหญิงที่ต้องโทษประหาร เป็นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ข้อมูล ณ วันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2564
10. กฎหมายที่มีอยู่ซึ่งกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีโทษประหารชีวิต ไม่สอดคล้องกับพันธกรณีทางกฎหมายของประเทศไทยต่อข้อ 6 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR) ซึ่งกำหนดว่า ในประเทศที่มีได้ยกเลิกโทษประหารชีวิต การลงโทษประหารชีวิตอาจกระทำได้ "เฉพาะคดีอุกฉกรรจ์ที่สุด" เท่านั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติได้ย้ำเสมอมาว่า การใช้โทษประหารชีวิตสำหรับความผิดด้านยาเสพติด ไม่สอดคล้องกับข้อ 6 ของกติกา ICCPR
11. คำสัญญาก่อนหน้านี้ที่รัฐบาลไทยให้ไว้ว่า จะดำเนินการก้าวหน้าไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิต หายไปโดยสิ้นเชิงในระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประ เทศไทย เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 วิชาญ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า แม้ประเทศไทยจะยังคงมีโทษประหารชีวิตอยู่ "เพื่อป้องปรามการกระทำผิด" แต่ประเทศไทยก็พยายามทยอยเปลี่ยนจากโทษประหารเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำ คุกสูงสุด 20 ปี"
12. เจ้าหน้าที่รัฐบาลมีแถลงการณ์ต่อสาธารณะเพื่อสนับสนุนโทษประหารชีวิตอยู่บ่อยครั้ง ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2559 ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีคำสั่งให้ฝ่ายกฎหมายและฝ่ายตุลาการดำเนินการให้ประกันได้ว่า

ผู้กระทำความผิดคดีข่มขืนจะถูกตัดสินประหารชีวิตⁱⁱⁱ ประยุทธ์กลับคำในเดือนต่อมา โดยกล่าวว่าเขาไม่เห็นด้วยกับการเรียกร้องให้ประหารชีวิตผู้ที่ถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในคดีข่มขืนและฆาตกรรม หลังเหตุข่มขืนแล้วฆ่าครูหญิงที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งทำให้เกิดกระแสโกรธแค้นจากสาธารณชน และผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเรียกร้องให้ใช้โทษประหารชีวิตกับผู้กระทำความผิดคดีข่มขืน^{iv}

13. เจ้าหน้าที่รัฐคนอื่น ๆ ยอมรับต่อสาธารณะว่า โทษประหารชีวิตนั้นไม่มีประสิทธิภาพในการยับยั้งอาชญากรรมรุนแรงได้ และระบุว่านักโทษเด็ดขาดที่ถูกตัดสินประหารชีวิตส่วนใหญ่เป็นคนยากจนและด้อยโอกาส ซึ่งไม่สามารถจ่ายทนายความให้แก้ต่างให้ตนเองได้ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ทางการอ้างว่า เหตุผลที่ไม่มีความคืบหน้าไปสู่การยกเลิกโทษประหารชีวิตนั้นเป็นเพราะความสนับสนุนของสาธารณะต่อโทษประหารชีวิต^v

14. ท่าทีของรัฐบาลไทยหลายต่อหลายชุด ที่อ้างว่าความเห็นส่วนใหญ่ของสาธารณะสนับสนุนให้คงโทษประหารชีวิตไว้นั้น เป็นท่าทีที่มาจากแบบสอบถามและการสำรวจความคิดเห็นที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่ได้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามและสาธารณชนทั่วไปจะสามารถมีความเห็นที่เกิดจากความเข้าใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิตได้

15. ตัวอย่างเช่น ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2561 หลังการประหารชีวิตธีรศักดิ์ หลงจิ [โปรดดูด้านบน, ย่อหน้าที่ 3] มีการทำแบบสำรวจความคิดเห็นล่าสุดว่าด้วยประเด็นเกี่ยวกับโทษประหารชีวิต ในการสำรวจออนไลน์หนึ่งจากเว็บไซต์หนังสือพิมพ์คมชัดลึก ผลปรากฏว่า จากผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมดราว 2,300 คน มี 92% ที่ระบุว่าสนับสนุนการลงโทษประหารชีวิต การสำรวจอีกอันหนึ่งของสำนักข่าวเนชั่นทีวี ผลปรากฏว่า 95% จากคะแนนโหวตกว่า 20,000 คะแนนสนับสนุนโทษประหารชีวิต^{vi} แบบสำรวจที่สาม ซึ่งสำรวจความคิดเห็นจากประชาชน 1,123 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม 93.4% สนับสนุนให้ใช้โทษประหารชีวิตกับ "ฆาตกรโหด"^{vii} แบบสำรวจที่สี่ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ สำรวจความคิดเห็นประชาชน 1,251 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม 92% เห็นด้วยที่จะให้คงโทษประหารชีวิตไว้ 79% เชื่อว่าโทษประหารชีวิตช่วงป้อมปราบอาชญากรรมได้ และ 80% ระบุว่าสนับสนุนให้ใช้โทษประหารชีวิตกับผู้กระทำความผิดร้ายแรงแทนที่จะใช้โทษจำคุกตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบแบบสอบถามเพียง 2% สนับสนุนให้ใช้โทษประหารชีวิตกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด^{viii}

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล:

- ยกเลิกโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดทุกประเภทในระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สาม
- จัดทำความตกลงชั่วคราวเพื่อยุติการประหารชีวิตโดยทันที
- เปลี่ยนโทษประหารชีวิตทุกกรณีให้เป็นโทษจำคุกโดยทันที
- ลงมติสนับสนุนให้ความตกลงชั่วคราวเพื่อยุติการใช้โทษประหารชีวิตในที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (UNGA) ครั้งต่อไป
- ลดจำนวนความผิดอาญาที่มีโทษถึงประหารชีวิตให้ได้มากที่สุด
- ยกเลิกบทลงโทษประหารชีวิตสำหรับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทั้งหมด

- ให้สัตยาบันพิธีสารเลือกรับฉบับที่ 2 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Second Optional Protocol to the ICCPR) ในระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สาม

สภาพในเรือนจำยังคงต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศท่ามกลางความแออัดที่ยังอยู่

16. ในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย รัฐบาลรับรองข้อเสนอแนะทั้งสี่ข้อเกี่ยวกับสภาพในเรือนจำ รวมถึงข้อเสนอแนะหนึ่งที่เกี่ยวข้องให้มั่นนโยบายลดความแออัดในเรือนจำ
17. แม้จะมีคำมั่นดังกล่าว แต่สภาพในเรือนจำยังคงต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ในช่วงระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย ความล้มเหลวอย่างต่อเนื่องของรัฐบาลหลายชุดในการปฏิรูประบบราชทัณฑ์อย่างเป็นทางการ ส่งผลให้เกิดเงื่อนไขที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างแพร่หลายในเรือนจำของประเทศ ซึ่งเป็นการละเมิดพันธกรณีของประเทศไทยต่อกลไกระหว่างประเทศที่ไทยเป็นรัฐภาคี
18. ความแออัดยังคงเป็นปัญหาร้ายแรงสุดอย่างหนึ่งของเรือนจำไทย โดยมีจำนวนผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นในช่วงระหว่างการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่สองของประเทศไทย เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีจำนวนประชากรในเรือนจำ 321,372 คน ตามรายงานสถิติของกรมราชทัณฑ์ ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562 ตัวเลขจำนวนผู้ต้องขังพุ่งขึ้นสูงสุดเป็น 386,902 คน ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2564 จำนวนประชากรในเรือนจำของไทยอยู่ที่ 311,605 คน (ชาย 273,657 คน และหญิง 37,948 คน) ลดลง 3% นับตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ผู้ต้องขังส่วนใหญ่ (ผู้ต้องขัง 253,496 คน หรือ 81%) ถูกคุมขังด้วยความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
19. ในถ้อยแถลงที่น่ากังวลเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2562 สมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ระบุว่าเป้าหมายจำกัดจำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศให้อยู่ที่ราว 370,000 คน ซึ่งเป็นระดับที่สร้างความแออัดอย่างร้ายแรงให้กับเรือนจำไทยอยู่แล้ว^{ix} ความจุอย่างเป็นทางการของระบบทัณฑ์สถานไทยสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ 123,000 คน^x ซึ่งเรือนจำต่าง ๆ รองรับผู้ต้องขังเกินกว่าความสามารถของตนอยู่แล้ว
20. ทางกรมพยายามจะทำให้ประเด็นเรื่องความแออัดดูร้ายแรงน้อยลง โดยการปรับลดมาตรฐานวิธีการวัดความจุลงอย่างต่อเนื่อง จนพื้นที่ต่อผู้ต้องขังหนึ่งคนเหลือไม่ถึงหนึ่งตารางเมตร^{xi} เจ้าหน้าที่เรือนจำจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งอยู่รอบนอกทางตะวันออกของกรุงเทพฯ ระบุว่า "ผู้ต้องขังสองคนต้องแบ่งพื้นที่หนึ่งตารางเมตร" และผู้ต้องขังต้อง "นอนตะแคง"^{xii} สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้สมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ต้องยอมรับว่า วิธีการวัดความจุนี้ทำให้ "เหลือที่แคบยิ่งกว่าในโรงศพ"^{xiii}
21. ในปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 กล้องวงจรปิดภายในเรือนจำอำเภอลำปาง จังหวัดชุมพร ถูกแฮกเกอร์เจาะระบบ และนำภาพชีวิตผู้ต้องขังในสภาพแออัดมาเผยแพร่ออนไลน์ทางยูทูบ^{xiv} รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม สมศักดิ์ เทพสุทิน ให้คำตอตอบที่นางนง โดยกล่าวว่า

การนำภาพดังกล่าวมาเผยแพร่เป็นการทำลายชื่อเสียงของเรือนจำไทย และอาจละเมิดสิทธิของผู้ต้องขัง^{xv}

22. นอกเหนือไปจากการพระราชทานอภัยโทษแล้ว รัฐบาลไทยล้มเหลวที่จะดำเนินมาตรการเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ ในการลดความแออัดของเรือนจำ แต่กลับใช้วิธีการเล็ก ๆ น้อย ๆ อย่างไม่ปะติดปะต่อกันในการพยายามแก้ไขปัญหาคความแออัดในทัณฑสถานต่าง ๆ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 มีรายงานว่ารัฐบาลไทยเห็นชอบโครงการขยายเรือนนอนในเรือนจำ 93 แห่ง จากทั้งหมด 143 แห่งทั่วประเทศ^{xvi}
23. ความพยายามอย่างกระตือรือร้นในการดำเนินมาตรการที่มีใช้การคุมขัง ได้ล้มเหลวในการลดความแออัดในเรือนจำ ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 กรมราชทัณฑ์ระบุว่าระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 มีผู้ต้องขัง 7,890 คนได้รับการปล่อยตัว โดยเป็นผลจากแผนงานของรัฐบาลในการพักการลงโทษให้กับผู้ต้องขังบางประเภท ^{xvii} อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาเดียวกัน จำนวนประชากรในเรือนจำของไทยกลับเพิ่มขึ้นกว่า 15,000 คน
24. รายงานอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการเสียชีวิตของผู้ต้องขังทำให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับสภาพ การควบคุมตัวที่ไม่เหมาะสมอย่างร้ายแรง รวมถึงการที่เจ้าหน้าที่ละเลยไม่ใส่ใจต่อผู้ต้องขัง ระหว่างวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ถึงวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2563 ผู้ต้องขังสี่คนเสียชีวิตในเรือนจำจังหวัดพิษณุโลก ^{xviii} ต้นเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ทางกรมราชทัณฑ์เปิดเผยในเบื้องต้นว่าผู้ต้องขังทั้งสี่เสียชีวิตด้วยอาการไทรอยด์เป็นพิษ อันมีสาเหตุจากการรับประทานอาหารที่ปนเปื้อน ^{xix} อย่างไรก็ตาม ถ้อยแถลงในเวลาต่อมาของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ระบุว่า "สภาพแวดล้อมและสุขาภิบาลอาหารของเรือนจำดังกล่าวเป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัย" ซึ่งขัดแย้งกับคำสั่งของรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมในไม่กี่วันถัดมา ที่สั่งย้ายผู้บัญชาการเรือนจำพิษณุโลกมายังกรมราชทัณฑ์ เนื่องจาก "ปล่อยปละละเลยและบริหารจัดการไม่ดี" จนเป็นเหตุให้ผู้ต้องขังทั้งสี่เสียชีวิต ^{xx} ผลการตรวจสอบสาเหตุการเสียชีวิตของทั้งสี่ยังคงอยู่ระหว่างการดำเนินการมาตั้งแต่ปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2563^{xxi}
25. ระหว่างเดือนเมษายนถึงสิงหาคม พ.ศ. 2561 ที่มงานจาก FIDH และสมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) ได้เข้าเยี่ยมเรือนจำเก้าแห่งจากเรือนจำ 12 แห่ง ที่ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 กรมราชทัณฑ์กำหนดให้เป็นเรือนจำ "ต้นแบบ" สำหรับผู้หญิง ^{xxii} โดยกรมราชทัณฑ์อ้างว่า เรือนจำเหล่านี้เป็นการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จตามข้อกำหนดสหประชาชาติว่า ด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (หรือ "ข้อกำหนดกรุงเทพ")
26. อย่างไรก็ตาม ผลการสังเกตการณ์ระหว่างการเข้าเยี่ยมของ FIDH และสสส. พบว่า สภาพภายในเรือนจำเหล่านี้ยังต่ำกว่ามาตรฐานระหว่างประเทศ ในช่วงการเริ่มต้นของการเข้าเยี่ยมเรือนจำของ FIDH/สสส. (เดือนเมษายน พ.ศ. 2561) ข้อกังวลสำคัญยังคงเกี่ยวข้องกับความแออัด จากสถิติจากกรมราชทัณฑ์ เรือนจำ

"ต้นแบบ" แปรจากเก้าแห่งที่ FIDH/สสส. ได้เข้าเยี่ยมมั่นมีอัตราการกักขังเกิน 100%
ทัณฑสถาน
บำบัดพิเศษหญิง รัญบุรี มีอัตราการกักขังสูงที่สุดคือ 652%^{xxiii}

27. ข้อบกพร่องและปัญหาสำคัญอื่น ๆ ที่สังเกตเห็นที่เรือนจำทั้งเก้าแห่ง ได้แก่
คุณภาพของอาหาร บริการการดูแลสุขภาพรวมถึงสุขภาพจิต
สภาพการใช้แรงงานผู้ต้องขัง การติดต่อกับโลกภายนอก
การเข้าถึงข้อมูลจากโลกภายนอก และมาตรการการลงโทษและการลงโทษทางวินัย
ในด้านการลงโทษและการลงโทษทางวินัย
การลงโทษที่นำมาใช้กับผู้ต้องขังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขั้นต่ำระหว่างประเทศ
และในบางกรณีอาจถึงขั้นเป็นการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย xxiv
ที่เรือนจำหลายแห่ง
การจัดบริการเป็นพิเศษให้กับผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์และผู้ต้องขังที่มีลูกอ่อนเป็นปัญหาเช่น
กัน รวมถึงปัญหาขาดแคลนผ้าอนามัยและอุปกรณ์อาบน้ำอื่น ๆ ^{xxv}

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล:

- จัดการและแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ
โดยใช้แนวทางที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพเพื่อลดจำนวนผู้ต้องขังในระบบราชทัณฑ์
- เพิ่มการใช้ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการลงโทษจำคุก
โดยพัฒนามาตรการอื่นที่ไม่ใช่การคุมขังและกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบยุติธรรม
ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการที่มีใช้กา
รคุมขัง (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures
หรือที่เรียกกันว่า "ข้อกำหนดโตเกียว")
รวมทั้งมาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวระหว่างรอการพิจารณาคดี
และทางเลือกอื่นนอกเหนือจากโทษจำคุกในการกำหนดโทษของศาล
- กำหนดให้ใช้การบังคับบำบัดฟื้นฟูเพื่อทดแทนการใช้โทษจำคุก
สำหรับผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติด
และสำหรับผู้ที่ถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดฐานใช้หรือเสพยาเสพติด
- ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำให้สอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององ
ค์การสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (United Nations Standard Minimum
Rules for the Treatment of Prisoners หรือที่เรียกกันว่า "ข้อกำหนดเนลสัน
แมนเดลา") โดยเฉพาะในแง่ของพื้นที่สำหรับผู้ต้องขังแต่ละคน
สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย และการจัดให้มีบริการด้านสุขภาพอย่างเพียงพอ
- ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำของผู้หญิงให้สอดคล้องกับข้อกำหนดสห
ประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ
และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (หรือที่เรียกกันว่า
"ข้อกำหนดกรุงเทพ") โดยตอบรับความต้องการพิเศษของผู้หญิงในเรือนจำ
และประกันว่าผู้ต้องขังหญิงจะได้รับบริการการดูแลสุขภาพและมีสถานพยาบาลอย่างเพี
ยงพอ โดยเฉพาะในกรณีของผู้ต้องขังที่ตั้งครรภ์และผู้ต้องขังที่มีลูกอ่อน
- อนุญาตให้องค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้าเยี่ยมเรือนจำ
สัมภาษณ์ผู้ต้องขัง และประเมินสภาพภายในได้โดยไม่มีอุปสรรคขัดขวางที่ไม่จำเป็น
- จัดให้มีการเยือนประเทศอย่างเป็นทางการของผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้
ยการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม
หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี

- ⁱ Nation, *Polls point to strong backing among Thais for death penalty*, 21 มิถุนายน 2561
- ⁱⁱ Bangkok Post, *Tawatchai: Death sentence ineffective potential for poor to be made scapegoats*, 4 มิถุนายน 2560
- ⁱⁱⁱ Nation, *PM calls for death penalty for rapists, stepped up fight against trafficking*, 6 มิถุนายน 2559
- ^{iv} Bangkok Post, *General Prayut against death penalty for fatal rapes*, 5 กรกฎาคม 2559
- ^v Bangkok Post, *Tawatchai: Death sentence ineffective potential for poor to be made scapegoats*, 4 มิถุนายน 2560; Bangkok Post, *Death penalty abolition 'not easy' in Thailand*, 17 ตุลาคม 2560
- ^{vi} Nation, *Polls point to strong backing among Thais for death penalty*, 21 มิถุนายน 2561
- ^{vii} Bangkok Post, *Poll: Majority want to keep death sentence*, 23 มิถุนายน 2561
- ^{viii} Bangkok Post, *Majority want continued enforcement of death penalty: Nida Poll*, 24 มิถุนายน 2561
- ^{ix} Nation, *Justice Ministry eyes prison reform*, 19 สิงหาคม 2562
- ^x Bangkok Post, *TIJ suggests non-custodial measures in response to COVID-19*, 9 เมษายน 2563
- ^{xi} กรมราชทัณฑ์, ข้อมูลสถิติความแออัดของผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 2 เมษายน 2561, เมษายน 2561, <http://www.correct.go.th/?p=12360>
- ^{xii} Bangkok Post, *Prisons buckle under overcrowding*, 9 กุมภาพันธ์ 2563
- ^{xiii} Bangkok Post, *Prisons buckle under overcrowding*, 9 กุมภาพันธ์ 2563
- ^{xiv} Bangkok Post, *Hacked security footage from cramped Thai prison posted on Youtube*, 25 ธันวาคม 2562
- ^{xv} Bangkok Post, *Hacked security footage from cramped Thai prison posted on Youtube*, 25 ธันวาคม 2562
- ^{xvi} กรมราชทัณฑ์, ข้อมูลสถิติความแออัดของผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 2 เมษายน 2561, เมษายน 2561, <http://www.correct.go.th/?p=12360>
- ^{xvii} Bangkok Post, *8,000 inmates released to ease risk*, 14 เมษายน 2563; Nation, *Thousands of prisoners released 'to ease crowding in jails*, 16 เมษายน 2563
- ^{xviii} Bangkok Post, *Jail deaths likely caused by meals*, 7 มกราคม 2563
- ^{xix} Nation, *Prisoners may have died from toxic goiter*, 6 มกราคม 2563
- ^{xx} Nation, *Prisoners may have died from toxic goiter*, 6 มกราคม 2563; Bangkok Post, *Phitsanulok prison chief transferred over inmate deaths*, 14 มกราคม 2563
- ^{xxi} Bangkok Post, *Prison chief faces inmate deaths probe*, 30 มกราคม 2563
- ^{xxii} เรือนจำทั้งเก้าแห่งได้แก่ (1) เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา – 11 เมษายน 2561; (2) เรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร – 23 เมษายน 2561; (3) ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง รัษฎบุรี – 25 เมษายน 2561; (4) ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ – 9 พฤษภาคม 2561; (5) เรือนจำอำเภอฝาง – 10 พฤษภาคม 2561; (6) เรือนจำกลางจังหวัดเชียงราย – 11 พฤษภาคม 2561; (7) ทัณฑสถานหญิงพิษณุโลก – 6 สิงหาคม 2561; (8) เรือนจำกลางจังหวัดตาก – 8 สิงหาคม 2561; (9) ทัณฑสถานหญิงชลบุรี – 31 สิงหาคม 2561
- ^{xxiii} ก ารคำนวณอัตราการกักขังนี้คิดจากกรณีพื้นที่ 2.25 ตรม. ต่อผู้ต้องขังหนึ่งคน จำนวนประชากรในเรือนจำในเดือนเมษายน 2561 และระดับความจุมาตรฐานในเดือนเมษายน 2561, สถิติจากกรมราชทัณฑ์, รายงานสถิติผู้ต้องขังทัณฑ์ทั่วประเทศ, 1 เมษายน 2561, http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_result.php?date=2018-04-01&report=, และ กรมราชทัณฑ์, ข้อมูลสถิติความแออัดของผู้ต้องขัง เรือนจำ/ทัณฑสถาน ทั่วประเทศ สํารวจ ณ วันที่ 2 เมษายน 2561, เมษายน 2561 , <http://www.correct.go.th/?p=12360>
- ^{xxiv} FIDH, *Not so model: The reality of women incarcerated in Thailand's 'model' prisons*, 11 ธันวาคม 2562, <https://www.fidh.org/en/region/asia/thailand/not-so-model-the-reality-of-women-incarcerated-in-thailand-s-model>
- ^{xxv} FIDH, *Not so model: The reality of women incarcerated in Thailand's 'model' prisons*, 11 ธันวาคม 2562, <https://www.fidh.org/en/region/asia/thailand/not-so-model-the-reality-of-women-incarcerated-in-thailand-s-model>